

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 16. aprila 1879.

Obseg: Soja fažolica in pa resasti gabez „*symphytum asperrimum*“. — Nikar živine po gozdih (borštih) pasti! — Kako jajčje lupine v prid obrniti. — Pomoček govejo živino obvarovati kuge. — Deset zapovedi našim gospodarjem, katere se tičejo poljedelstva. — Zapisnik 45. odboroze skupščine „Matice slov.“ 2. aprila. — O slovenskem dvo-broju (dual). — Srpska Zora. — Kaj hoče Avstrija pri mešani zasedbi vzhodno Rumelije? — Črtice iz Bosne. (Dal.) — Iskren zagovornik. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Soja fažolica in pa resasti gabez „*symphytum asperrimum*“.

Drugo leto teče, kar se res po nemških časnikih silna glorijska poje soji in gabezu. Ker ste te rastlini nam novinki, niso smele „Novice“ o njih molčati, prinesle so zato poročila, kakor so jim došla, — po svojem prepričanju pa se niso mogle skladati z njihovo hvalo, ker jim niti iz Kine prinesena fažoličica soja niti od Angležev hvalisani gabez niste bili neznani rastlini — iz vrta družbe kmetijske kranjske.

„Kaj hočemo s to fažolico, ki je tako drobna, da 10 fažolic komaj enega „hrovata“ (fažola) doseže?“ — so nam odgovorili kmetje, katerim smo sojo kazali — drugi pa, ki so na vrtu kmetijske družbe našeto perje gabeza ponujali svojim govedom, so nam kar naravnost rekli: „tega perja se ni dotaknila nobena naših krav, ki pozná domačo našo travo.“ — To je bila kratka kritika, a resnična se nam je zdela, ki smo vedeli, da posebno rajnkemu dr. Haberlandt-u, profesorju na viši dunajski kmetijski šoli, na ljubo, so prenapenjali hvalo soje nekateri, ki so jo le na vrtilih poskušali, resasti gabez pa taki, katere je z zgodnjo rastjo in velikanskim perjem osupnil.

Prvi nasprotni glas zoper prenapeto (prenapeto rečemo) hvalo soje smo čitali v „Gosp. listu“ gospodarskega društva hrv.-slav., ki gospodarje opozoruje, da ni vse zlató, kar se sveti v teoriji in ni dejansko na polji potrjeno, — družega pa v „Gosp. listu“ goriške družbe kmetijske; gabez pa ostro kritikuje katalog grof Attemsovega seminišča, katero je dandanes najodličnejše v Avstriji.

Ker je nevarno, prostim kmetovalcem, ki se tudi dobrih novih reči le neradi poprimejo, priporočati stvari, o katerih se pozneje dejansko sami prepričajo, da ne zaslužijo hvale, s katero so jim bile vsiljene, zato je popolnem prav imel častiti gosp. prof. Povše, da je v „Gosp. listu“ o soji in gabezu razglasil članek, ki njuno vrednost na pravo mero hvale reducira. Naj iz tega članka povzamemo sledeče vrstice:

„1. Soja je res jako rodovitna; naše dosedanje skušnje pa velijo, da se sme le rumena soja priporočati. Slama je pusta in živina je ne ljubi. Soja se kaj nerada kuha in ni nič kaj prijetna, sicer jako tečna

jed. Dokler nam rodi domači fižol (koks in druge sorte fižola), nam ni treba misliti na sojo, ker domači fižol je gledé dobrote in okusnosti tako odličen, da ga soja ne bo nikdar dohitela. Saj revni ljudje, tudi mornarji, najraje kupujejo rdeči fižol „horvat“ imenovan, ker se najhitreje skuha — drv manjka in so draga! Vendar zasluži rumena soja, da se poskuša. Da pa ne bodo kmetovalci po nepotrebnem silne cene plačevali nekaterim, ki jim priporočajo sojino seme, javimo, da goriška deželna kmetijska šola prodaja bokal soje po 20 kr., a ne $\frac{1}{4}$ bokala po 20, kakor nekdo priporoča in ponuja svoje sojino seme.

2. Gledé gabeza „*symphytum asperrimum*“ pa moramo opozoriti naše kmetovalce, da je hvala ali „gloria“, katera se poje tej rastlini, silno prevelika. Tukajšnja kmetijska šola je letos naročila več sto sadik in gospodarji se bodo lahko prepričali o njeni vrednosti. Za zdaj pa le toliko povemo, da slavna semenorejska štacija (lastnina grofa Attemsa) v Št. Petru pri Gradcu o tej rastlini v svojem katalogu, v katerem ponuja na prodaj svoje blago, to-le piše: „Najnovejši čas se mnogo ropotá in razglasuje neka sicer uže zdavnej znana krmenska rastlina, po našem mnenji pač po krivici. Res daja silno veliko perja v mokrotnih legah, katero pa je le za zeleno krmenje in za napravo kisle krme sposobno. Ker je pusto, nerada ga žre naša domača živina.“

Da mi to pišemo, veli nam prepričanje, kajti ni slabšega za kmetijski napredek od tega, da se kmetovalcem priporoča blagó, katero ni nič ali pa le malo vredno. Opeharjeni kmetovalec potem tudi še priporočeno izvrstno blago sovraži in postane hujši nasprotnik vsemu napredku, kakor je bil poprej.“ —

Tako beremo v „Gosp. listu“ goriške družbe. Tako je treba povsod poslušati dva zvoná, da se resnica prav spozná.

Morebiti drugi pot prinesemo še kritiko o soji po gospodarskem listu hrvatske družbe.

Nikar živine po gozdih (borštih) pasti!

Živino po gozdu pasti, dela veliko škodo gozdu, živini pa tudi ne hasne. Če kosci kosí steljo tako, da varuje drevesa, ona veselo rastejo; če se pa živina po borštih pase, omuli mlade hrastiče, breze, in kar jej je ljubo, nekatere pa še pohodi in omaje. Koliko je tudi škode na rsji! Raje živina skórej vse poprej pojé,

predno izraste, kjer se skupaj pase, kajti rsje je potrebovalo 9 let, da je za košnjo bilo; kjer se pa živina ni pasla, je zdaj že 4 leta prav dobro fino rsje zrastle. Čudno res, da nekateri gospodarji ne pomislijo, kakošno škodo si sami delajo! Se ve da lakomneži so zadovoljni s tem, da jim živina domá klaje ne sne in se v borštu preživí; njim je vse eno, ali sita ali še prav lačna pride domú, da le odrine s pastirjem vred od doma v boršt. Tudi je veliko takih pastirjev, ki tuje popasejo, ne da bi po svojem pasli, da le živinče ne hodi lačno domú; tega ne pomislijo, da so tatje tujega blaga. Godí se tudi še druga škoda pri paši v gozdih, namreč ta, da se drevesa kradejo, ranijo, omajujejo in smola iz smrek vrta; take rane pa narejajo, da potem smreka ne dorašča, ali se še skorej posuši. Meseca julija je največa vročina; celó ta čas se ne smejo drevesa prav nič narezavati, ker s tem se pokončajo.

Poglejte nekatere posestnike, ki ne pasejo po gozdih, kako imajo lepo steljo, in kako lepo jim vse raste bodi-si drevesa ali rsje; živina pa, ki se ne klati po paši, je tudi nekaterih boleznih obvarovana. Še druga škoda pa je ta, da pastirji ne pustijo pri miru tičjih gnjezd. Ptice je Bog tudi vstvaril, da pokončujejo gosenice, črve in metulje, ter s tem nam veliko koristijo. Celó vrabce je škodljivo moriti; ne pozabimo zapovedi onega kralja, ki je veleval vse vrabce pomoriti, pa je s tem deželi tako škodo učinil, da je potem zapovedal, vrabcev v deželo prinesiti, in ostro prepovedal, potem kakega umoriti.

M. Bobnar.

Gospodarske skušnje.

Kako jajče lupine v prid obrniti.

Le prepogostoma vidimo po kmetih jajče lupine sèm ter tje po dvorišči ali celó na gnojišči raztresene ležati. To je velika napaka, kajti jajče lupine obstajajo iz ogelno-kislega apna in so, če se zdrobljene pokladajo kokošim, mladim prascem in teletom izvrsten pomoček, da dobijo te živali močne kosti, kokoši ležejo več jajc, prasci in teleta pa hitreje rastejo. Vsak gospodar naj bi tedaj gledal na to, da se jajče lupine v njegovi hiši ne zametujejo, marveč da jih tudi dobiva od drugod.

Gospodarske novice.

Pomoček govejo živino obvarovati kuge.

Če je kako govedo zbolelo za tisto hudo kugo, ki se k nam iz Turčije ali Rusije zatrosi, ni nobenega pomočka, kakor da se bolna živina pobije, kajti zdravniki niso našli še nobenega zdravila zoper to pošast. Al odvrniti, da živina ne naleze kuge, to naj bode skrb vsacega gospodarja, če je kuga blizu. Holandska vlada je pred nekimi leti, ko je na Holandskem goveja kuga hudo razsajala, priporočala neko zdravilo, ki se je dobro potrdilo. Tako na posestvu vojvodinje Weimarske, kjer se je to zdravilo rabilo, ni ne eno govedo za kugo poginilo, ko jih je nasproti na bližnjih posestvih med 100 poginilo 90. Naj tedaj naznanimo našim bralcem to zdravilo, al s tem dodatkom, da se ne zanemarja nič tacega, kar postava velevala takrat, ko je goveja kuga blizu. To zdravilo je kreosot, ki se rabi tako-le: vzame se 1 liter kreosota, kateremu se primeša 100 litrov vode; to naj se več minut premešava, da se kreosot vsede na dno. Voda naj se potem odlije in ž njo govedo enkrat ali dvakrat na dan umije, posebno po glavi, prsih in zadnjem delu života. S kreosotovo gošo, ki se je na dno posode vsedla, naj se pa poškopí

gnoj v hlevu; stene hleva naj pa se tudi včasih z imenovano kreosotovo vodo poškopijo. V škaf vode, s katero se živina napaja, naj se prilije nekoliko kapljic karbolne kisline, katere se živina kmalu navadi.

Peštansko zavarovalno društvo,

zastopano za Kranjsko in spodnjo Štajersko po g. Franc Dreniku, je imelo 31. marcija redno javno skupščino. Štirinajsti račun peštanske zavarovalne družbe za leto 1878. kaže: dohodka 3 milijone 929.714 gold. 14 kr., izdatka pa 3 milijone 779.978 gold. 13 kr. Čisti dohodek za leto 1878. je tedaj znesel 149.736 gold. 1 kr., od katerega se je izplačalo 100.000 gold. „dividende“ na delnice po 10 od sto. Ostali znesek se je pa pridjal zakladom in deloma porabil za sistemizirane nagrade. Škode je društvo od leta 1865. do leta 1878. plačalo 19 milijonov in 548.825 gold. 85 kr.

Deset zapovedi našim gospodarjem,

katere se tičejo poljedelstva. *)

1. zapoved: Njiva je, ki te redi. Zato jo pridno obdelavaj. Če je tvoja njiva močvirna, tedaj bolna, ozdravi jo, napravi drenažo, jarke, da se odteka preobilna voda iz nje. Pomisli tudi, da tvoja njiva ni zdrava, dokler je ne orješ vsaj za 10 ali 12 palcev (1 čevelj) globoko, kajti v plitvo orani njivi boš le malo lepih rastlin priredil.

2. zapoved: Ne miruj poprej, da imaš na njivi vsaj za en čevelj dobro zrahljane zemlje, da ti potem posejane rastline tvoj trud in gnoj bogato poplačajo, kajti pomisli, da je dokazano, da na 7 palcev globoko preorani njivi je bilo 15 vagonov, na 9 palcev orani 20 in na 12 palcev orani 24 vagonov koruze. Vsi trije deli so bili ena in ista njiva.

3. zapoved: Poslužuj se vrstilne setve; obdeluj zemljo z umnimi orodji in stroji.

4. zapoved: Pomisli, da boš le potem dobil lep dohodek od žita, krompirja in od drugih rastlin, če boš imel njivo prosto plevela.

5. zapoved: Ne smeš sejati žita za žitom, posebno ne iste vrste, kakor sploh ne iste rastline, ako hočeš imeti popolno žetev. Pomisli, da vsaka rastlina potrebuje posebnih jej hasljivih redilnih drobcev. Če je tedaj rastla na njivi pšenica, ki je iz zemlje pobrala, kar jej je bilo ljubo in potrebno, in ko bi zopet prišla pšenica, zgodilo se jej bo, da jej bo zdaj pomanjkovalo ugodne brane.

6. zapoved: Ne sej pregosto, kajti gosta setev daje le prazno klasje.

7. zapoved: Presni (frišni) gnoj rabi le pri okopavnih rastlinah, kakor tudi pri detelji in enakih za krmo namenjenih rastlinah. Kolikor lepša rašč, toliko več bo krme, nasprotno pa ti slabo kaže položeno žito.

8. zapoved: Ne želi imeti obilo njiv; čuj, da tiste, katere imaš, dobro obdeluješ in gnojiš. Boljše je, da imaš le en oral vinograda, ki ga prav dobro oskrbuješ, kakor da bi imel 3 orale, pa vse zanemarjene kakor se žalibog! mnogokrat nahaja.

9. zapoved: Skrbi za to, da imaš obilno krme, in tvojemu posestvu primerno množino živine, vendar ne več, kolikor je moreš dobro rediti in oskrbovati. Ravnaj tudi umno in pravilno z gnojem v hlevu in

*) V izgled našim gosp. pisateljem, ki jih je volja po vitez Schneidovi želji pisati knjižico po pozivu 13. lista „Novic“. Se ve da te zapovedi segajo le na poljedelstvo, knjižica pa mora obsegati druge razdelke kmetijstva v isti obliki.